

VŠEOBECNÁ FAKULTNÍ NEMOCNICE V PRAZE

KLINIKA ADIKTOLOGIE 1. LF UK
A VFN V PRAZE

CO JE ZÁVISLOST?

Zjednodušeně můžeme říci, že závislost je nekontrolované nutkání opakovat své chování bez ohledu na jeho dlouhodobé důsledky. Vznik závislosti je pravděpodobný u většiny látek nebo chování, které přímo způsobují intenzivní pocit úlevy a potěšení nebo zbavují bolesti (alkohol, drogy, gambling, sázení, přejídání atd.).

PROČ LIDÉ UŽÍVAJÍ DROGY?

- ◆ Potřeba vyhnout se problémům, zklamání, ulevit si od bolesti fyzické i duševní.
- ◆ Potřeba cítit se výkonný, radostný, bezproblémový, zbavit se zábran.
- ◆ Potřeba transcendence (přesahu sebe sama), jednota se sebou samým, s druhými, s bohem.

Každá závislost začíná prostým užitím návykové látky nebo jednorázovým chováním. Pokud toto chování nebo užití látky člověka zaujme, baví, pomůže mu, může se rozvinout škodlivé (rizikové, problémové) užívání, kde již dochází k tělesnému, psychickému nebo mezilidskému poškození jedince. V případě dalšího pokračování v návykovém chování může dojít k rozvoji závislosti.

ZÁVISLOST NENÍ VOLBA

ZÁVISLOST JE LÉČITELNÁ

**prosté
jednorázové
nebo opakované
užití návykové
látky**

**škodlivé
užívání
(abúzus)**

**syndrom
závislosti**

NEUROBIOLOGIE ZÁVISLOSTI

Závislost není jen procesem psychickým a sociálním, podstata je v narušení biologických regulací v organismu. Závislost – nemoc – je narušení rovnováhy, přeměna fyziologických procesů v těle na patologické.

V mozku je centrum odměny, *nucleus accumbens*. To je stimulováno při činnostech, které mají zachovat život a rod (příjem potravy, sex). Centrum odměny je možné uměle stimulovat užitím drogy. Při opakovaném užití drogy dojde k naučení získání této umělé odměny, mozek se rozmazlí (nechce vyvíjet složité činnosti k získání odměny, chce drogu), což se projevuje na chování tak zvanou závislostí. Neustálým dalším opakováním přijímání drogy už odměna nepřináší příjemné pocity (libost), odměnou se stává ukončení nepřijemných abstinčních příznaků.

DĚDIČNOST ZÁVISLOSTI

Závislost se nevyvine u každého. Její vznik a rozvoj je způsobený více faktory – vnějšími a individuálními. Zásadním vnějším faktorem

je stres. Individuálními faktory jsou genetické předpoklady, nezralost organismu (puberta, dospívání), ženské pohlaví, psychické poruchy a celková slabá kondice organismu. U závislosti se genetická dispozice uvádí kolem 50 %. Vrozené mohou být predispozice (předpoklady) pro rozvoj závislosti, nikoliv však závislost sama. Zásadnější pro rozvoj závislosti je vliv prostředí, především rodinného. To znamená, že závislost se nevyvine u všech lidí, kteří mají přímého předka závislého. Záleží na odolnosti organismu a vystavování spouštěčů (příležitosti). Představte si například, že se syn chronického alkoholika ocitne na ostrově, kde alkohol není. Tento syn má genetické předpoklady, ale není splněna podmínka přítomnosti spouštěče. Nebo tento stejný syn žije v běžném městě, přístup k alkoholu má, ale od dětství je spokojený a zdravý, nezažívá stres, v rodině nikdy neviděl nikoho konzumovat alkohol (otec alkoholik před jeho narozením zemřel). Zde chybí předpoklad zranitelnosti, je dostatečně odolný, ve zdravém prostředí. V obou případech tedy ke vzniku závislosti nemusí dojít.

JAK POZNÁME ZÁVISLOST?

V českém prostředí mluvíme o závislosti při splnění diagnostických kritérií, která stanovila Mezinárodní zdravotnická organizace. Závislost je tedy považována za nemoc.

Diagnóza závislosti je stanovena, pokud během posledního roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- ◆ Silná touha nebo pocit pužení užívat látku.
- ◆ Potíže v kontrole užívání látky, a to, pokud jde o začátek a ukončení nebo o množství látky.

- ◆ Psychosomatický odvykací stav po vysazení nebo podstatném snížení dávek (a také pokud je látka užívána pro zmenšení jeho příznaků – „vyprošťovák“).
- ◆ Průkaz tolerance (potřeba vyšších dávek, aby se dosáhlo účinku původně vyvolaného nižšími dávkami).
- ◆ Postupné zanedbávání jiných potěšení, zájmů a povinností, věnování zvýšeného množství času k získání nebo užívání látky nebo k zotavení se z jejího účinku.
- ◆ Pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (poškození fyzického zdraví, deprese, hádky, potíže v práci, v rodině).

